

Цюняк Оксана

кандидат педагогічних наук,

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Копчук-Кашецька Марія

кандидат педагогічних наук, доцент,

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У ПРОЦЕСІ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ В ШКОЛІ

У сучасних умовах модернізації вищої освіти України, розроблення її стандартів відповідно до європейських вимог актуалізується проблема підвищення професіоналізму майбутнього фахівця, що виявляється в його професійній культурі. Основи професійної культури учителя закладаються у процесі його професійної підготовки в умовах вищого навчального закладу, яка, на нашу думку, включає: фундаментальну, методологічну, світоглядну; теоретичну й практичну підготовку з профільних дисциплін; творчу підготовку за фахом. Професійна культура взаємопов'язана з компонентами особистісної культури, в першу чергу з моральним, правовим, розумовим, естетичним, екологічним тощо.

Професійна культура учителя початкових класів – це поєднання компетентності та професіоналізму в освітній галузі із власне педагогічною культурою особистості, що сприяє не лише передачі знань, умінь, навичок, життєвого досвіду, а й створенню гуманного розвивального середовища навчального закладу.

Важливе значення у цьому процесі належить виробничій педагогічній практиці, яка виступає органічною частиною навчально-виховного процесу і забезпечує поєднання психологічної готовності і теоретичної підготовки майбутніх учителів з їхньою практичною діяльністю. Саме у процесі практики студент може визначитися, наскільки правильно він обрав для себе сферу діяльності, з'ясувати ступінь співвідношення особистісних якостей з професією учителя.

Педагогічна практика сприяє формуванню і розвитку педагогічної ерудиції, мислення, інтуїції, здатності до імпровізації, педагогічного оптимізму, педагогічної рефлексії. У процесі виробничої практики студент-практикант усвідомлює свою особистісну роль і об'єктивну необхідність теоретичних знань, їх прикладний характер, проявляє критичне відношення до одержаних знань, умінь і навичок, аналізує їх, накопичує, теоретично осмислює, моделює на їх основі, або змінюючи, проектує свою діяльність. Безумовно, якщо вчитель хороший, то й рівень знань учнів високий. Тому майбутній педагог повинен відповідати за себе, бо його рівень знань впливає на загальний стан в царині освіти [2].

Практика у школі дає змогу кожному майбутньому учителю-початківцю виявити творчі здібності та формувати власний професійно-творчий потенціал, виконує адаптивну, навчальну, виховну, розвиваючу, комунікативну, діагностичну, конструктивну та дослідницьку функції [3, с. 280]. Так, Н. Козакова розглядає педпрактику майбутніх учителів початкової школи в контексті їхньої ступеневої підготовки як засіб творчого розвитку та саморозвитку майбутнього вчителя, формування його професійно-творчих якостей і готовності до інноваційної педагогічної діяльності [1, с. 22].

Самоаналіз уроків, що рекомендується проводити практиканту, сприяє оволодіння ним навичками самооцінки та самоконтролю, самоактуалізації, здатності до створення індивідуально прийнятої методики проведення уроків, коригування процесом власного розвитку шляхом розроблення та втілення системи оптимальних технологічних прийомів викладання під час виробничої практики, що визначено завданнями, запропонованими до робочої програми. Система організації педагогічної практики передбачає також проведення виховних заходів.

Під час практики студенти не тільки виконують завдання в галузі навчально-виховної роботи, передбачені діючими інструктивними документами, а й проводять певну науково-дослідну роботу, узагальнюють передовий педагогічний досвід, проводять педагогічні експерименти, здійснюють психолого-педагогічні спостереження за учнями, готують

мультимедійні презентації на актуальні педагогічні теми. Про результати своєї діяльності вони доповідають на методичних семінарах, підсумкових конференціях з виробничої практики.

За час роботи в школі студенти допомагають класному керівникові у навчально-виховній роботі з учнями: перевіряють учнівські роботи, щоденники, підтримують зв'язки з батьками, приймають участь у репетиціях, пов'язаних з підготовкою до позакласних виховних заходів; готують дітей до участі в предметних та художніх олімпіадах; допомагають в оформленні класних куточків; проводять з дітьми ігри, екскурсії, вечори, диспути тощо.

Розроблені завдання виробничої практики полягають і в тому, що вони не лише орієнтують студента на проведення уроків, а вчать творчо відноситись до роботи. Характерними рисами сучасного вчителя є глибокі знання своєї спеціальності у поєднанні з методичною майстерністю, розуміння особливостей розвитку учнів, любов до дітей, сучасне науково-педагогічне мислення, почуття нового, готовність до постійної самоосвіти, поглиблення й поповнення знань у різних галузях науки. Тому сучасна освіта відкриває нові шляхи вдосконалення фахової підготовки майбутніх учителів через педагогічну практику. Випускники повинні створити необхідні умови для гармонійного фізичного та інтелектуального розвитку школярів, формувати у них позитивне ставлення до навчання, створювати атмосферу поваги, теплоти, людяності, взаєморозуміння.

Працюючи з учнями майбутні педагоги зобов'язані створити толерантний простір, тобто сприятливі умови для навчання та виховання. Для цього слід уміти керувати своїми емоціями, поважати права, бажання школярів, створювати умови для співпраці та діалогу в колективі. Потрібно якомога більше говорити про культуру миру, прагнути замінити в мисленні молодої людини культ сили й домінування на взаємоповагу і співчуття. Повсякденність постійно вимагає толерантності й доброзичливості від кожної людини, а найбільше від учителів. Крім того, взаємини у дитячому колективі мають бути організовані на засадах взаємодопомоги, довіри, доброзичливого й відкритого спілкування. Особливу увагу слід приділяти практиці гуманних взаємин, наполегливій щоденній роботі.

У процесі виробничої (педагогічної) практики в початковій школі здійснюється не лише застосування студентами теоретичних знань і вмінь у навчально-виховній роботі з молодшими учнями, а й відбувається їхнє професійне зростання як учителя.

Важливе значення у професійному зростанні майбутнього педагога належить наступним чинникам [2, с. 240].

1. Оволодіння кращим педагогічним досвідом, пошуковою дослідницькою роботою. Унаслідок ознайомлення з діяльністю кращих педагогів-новаторів майбутній фахівець глибше осмислює закономірності навчально-виховного процесу, вчиться педагогічно правильно сприймати кожен учинок дитини, знаходити причини конфліктів і способи їх розв'язання.

2. Систематичне вивчення філософської та психолого-педагогічної літератури, чинних законодавчих актів про освіту, виховання та навчання учнів початкових класів.

3. Ознайомлення з педагогічною пресою, радіо, телебаченням, Інтернетом, які достатньо швидко реагують на зміни, що відбуваються у системі педагогічної освіти та навчально-виховному процесі.

Висновки. Педагогічній практиці належить чільне місце у формуванні професійної культури майбутніх учителів початкових класів, внаслідок чого забезпечується взаємодія теоретичної і практичної підготовки, підвищення готовності студентів до постійного вдосконалення, професійного росту, збагачення творчого потенціалу; реалізується поетапне формування професійної компетентності майбутніх учителів на підставі наступності цілей, принципів, активних методів, ефективних організаційних форм.

ЛІТЕРАТУРА

1. Козакова Н. В. Організаційно-методичні засади педагогічної практики майбутніх вчителів початкової школи в умовах ступеневої підготовки : автореф. дис. канд. пед. наук : 13.00.04 / Н. В. Козакова. – К., 2004. – 22 с.
2. Педагогічна практика в початковій школі : посібник / за ред. О. Б. Будник. – Івано-Франківськ : ПП Бойчук А.Б., 2016. – 308 с.
3. Пехота О. М. Підготовка майбутнього вчителя до реалізації особистісно орієнтованого навчання // Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій : навч. посіб. / за ред. І.А. Зязюна, О.М. Пехоти. – К. : Видавництво А.С.К., 2003. – 240 с.